

kiseb mértékre kell leszorítanunk, a jövőben pedig mindent el kell követnünk, hogy a veszedelem megszűnjön, mert ez a 150.000 főnyi magyarság, mely már a második éve szenvedett a csapás

IRÓK, KÖLTŐK, SZERKESZTŐK A TISZAPARTJÁN

A Tiszaparton halkán ballagok
És hallgatom, mit sirnak a habok?

Ott fonn, ahol most a vén harang dalol
Dugonics András búslút valahol.

Itt Tömörkény, ott Gárdonyi lakott,
Petőfi Zoltán erre ballagott.

Megállok felhős tavasz ég alatt
S míg megy a víz és az idő szalad,

Érzem, hogy az öreg Tisza felett
Az örök élet csillaga remeg.

(Juhász Gyula)

A királyi szózatra és a polgári erőfeszítés nyomán újraépült Szegeden vagyunk, két évtizeddel később a nehéz víziálom után. A szegedi hírlapírás nagy lendülettel tör előre, a szegedi földnek, a tiszai égnak, homoknak és levegőnek csodálatos varázsa lángol itt bele az írói művekbe és alkotásokba, bár — az irodalomtörténeti hűség és hitelesség kedvéért — meg kell említenünk, hogy a kilencszázas években éppen Juhász Gyula az, aki nem tartja eléggé népinek, szegedinek, sajátosnak — az ő szavaival — „specifikusnak” az akkori szegedi irodalmat. (Szeged és Vidéke, 1906:38. sz.)

Később maga is elgondolkodik azon a régi megállapításán, hogy vajjon Szeged valóban csak „feltételezett megállóhelye-e” a magyar íróknak (Szeged és Vidéke, 1906:167. sz.), mert műveiket szerinte — mint egy akkori cikkében megállapította — bárhol a világon megírhatnák... Talán éppen Juhász Gyula kritikája adott egyénibb izást és egyénibb lendületet a szegedi irodalomnak, a szegedi lélek megnyilatkozásának. Az ő hite és ihlete hozhatott új fényt, új vetületet és eredményezhetett szegedibb jellegű színeket és megjelenési formákat. De az idők távlatán át, ma már mégis sajátosnak, egyszerinek látjuk az akkori tiszaparti irodalmat és később maga Juhász Gyula is megváltoztatja a véleményét azokról az írókról, akiknek életéhez és irodalmi levegőjéhez az évek folyamán közelebb kerülhetett. (Szeged és Vidéke, 1908:23. sz.)

Az első szegedi lap

Tiszavidéki Ujság címmel 1849 január 1-én indult meg, de hamarosan meg is szűnt. A tiszaparti irodalom ismeretesen két régi előkelő szellemű napilap légkörében virágzott ki. Az 1879-es árvízkatasztrófa idején két ujságja volt Szegednek. A Szegedi Híradó 1859-ben alakult és előbb hetenként kétszer, majd háromszor, 1879 július 1-től pedig napilapként jelent meg. Szerkesztői voltak: Kempelen Győző, Nagy Sándor, Mócs Zsigmond, Lipcsey Ádám, Kemecsey Jenő, Cserő Ede és Palócz László. A régi Híradó belsómunkatársai között a magyar irodalom sok fényes nevével találkozunk: Gárdonyi Géza, Irányi Dezső, Kisteleki Ede, Liptai Károly, Mj. Mór, Pál, Palotás Fausztin, Sas Ede, Radnyánszky Gyula, Szabó László, Tömörkény István, Ujlaki Antal, Ujvári Péter mellett még számosan működtek a lapnál. A külmunkatársak között Homok álcév alatt író Cserzy Mihály neve vált ismertté a szegedi határokon túl is.

A régi „Szegedi Napló” mint politikai, közgazdasági és irodalmi napilap indult meg 1878 őszén. Enyedi Lukács volt a szerkesztője és kiadója. Mellette mint szerkesztő jegyezte a lapot Kulinyi Zsigmond. Első belmunkatársai voltak: Mikszáth Kálmán, Gelléri Mór és Bánfalvy Lajos. A további években Pósa Lajos, Sebők Zsigmond, Kabos Ede, Thewrewk István, Gyöngyössy László, Gárdonyi Géza, Thury Zoltán, Tömörkény István, Szakács Andor, Gallovich Jenő és a magyar irodalomban ma is előkelő helyet elfoglaló kímő szegedi író: Sz. Szigethy Vilmos, aki

alatt, a következő években is ki lesz téve a halálkialanságnak és kenyértelenségnek, ha a pusztítások ellen csak részletmegoldásokat teszünk. Végre kell hajtani azt a nagyszabású esatornázást, mely által a terület is meg fogja kapni a maga vízhalózatát, amelyen a vadviz levonható. Az előadást nagy tapssal fogadta a nagyszámú közönség.

I.

egyidőben szerkesztője is volt a lapnak.

A külmunkatársak sorában találjuk: Móra Istvánt, Szávay Gyulát, Fehér Dezsőt, Szabó Ferencet, Murai Károlyt és még sok más — szűk keretünkben nem említhető — értékes művelőjét a régi szegedi irodalomnak és tudományának. Ez volt az a korszak, amelyet a monografiák a szegedi hírlapírás „hőskorának” szoktak nevezni és méltán, hiszen Mikszáth, Gárdonyi, Pósa, Sebők Zsigmond és a többi fényes nevek ebben az időben ragyogtak be a szegedi lapok hasábjait és indultak el a magyar irodalom glóriás tájai felé.

A két régi napilaphoz 1900-ban egy újabb hírlap társul Ujlaki Antal „Szegedi Friss Ujsága” című napilapja. Ezt követi 1902-ben Huszár János szegedi ügyvéd szerkesztésében meginduló „Szeged és Vidéke”, de még ugyanazon évben Gallovich Jenő és Szakács Andor veszik át a szerkesztést. Igen rövid idő múlva azonban — ugyancsak még 1902 őszén — a hódmezővásárhelyi származású kiváló tehetségű ügyvéd-író: dr. Balassa Armin lesz a lap szerkesztője, aki harcos publicisztikai munkássága mellett — 1924-ben bekövetkezett haláláig — megmarad a magyar népi irodalom és nemzeti génusz fanatikus rajongójának. Sok remek cikke tesz erről bizonyosságot. Lapja irodalmi hangja az új magyar irodalom színeivel jelentkezik és egymásután sorakoztatja fel az új magyar életérzésű, új hangszerelésű fiatal írókat és költőket, akik később az új magyar irodalom nagy értékei lesznek. Első szerkesztőségének tagjai Szakács Andor és Gallovich Jenő mellett: Balassa József, Palatinus József és hozzájuk csatlakozik hamarosan a poétai ujságíró: Molnár Jenő, a Borszem Jankó: későbbi szerkesztője.

A tiszaparti „azurvilág” kék csendjébe

a századfordulónál

indulunk el és emlékképeinket a világháború befejezéséig vetítjük. A magyar történelmi feltámadás korszaka már új életirányt és ritmust hozott a szegedi hírlapirodalomba, epikába és költészetbe is. A valóságérzet és a magyar életérzés keményebb költői képei jelentkeztek új színekkel az új költői megszólalásokban s ezek a dallamok már kicsendülnek a régi tiszaparti világ álomcsendű, kevésbé életizű, biedermeier-életérzésű, de a tegnapi ember lélekálmait töretlenül tükröző gyöngyházfényű halk mozaikjából. A kelet közötti különbséget napjainkban Móricz Zsigmond fejezi ki a legtalálóbban, amikor azt mondja: „Régebben irodalmi állásfoglalás volt, ma életbeli van. Az élményből — ugymond — versben vagy prózában költői alkotást akartak kihozni, a mai ifjúság pedig az élet fölemelését. Ma a költői megnyilatkozás akkor kezd értelmet nyerni, mikor állásfoglalássá válik.”

Mi pedig itt, néhány hasznosítható irodalomtörténeti adat mellett, nem doktriner szabályok szerint felépített esztétikai értékezést és értékelést kívánunk nyújtani a régi szegedi irodalom munkásairól, hanem csupán a felejtés hópálástját, az elmúlás mindent belemetető nehéz sívó homokját s a közömbösség fagyos páncélját szeretnők lefejtetni — egy szívdobbanásnyi időtartamra — az elmerült tiszaparti világ elmerült értékeiről.

A régi „Szegedi Napló” 1899 október 1-i számban a lap nagynevű főszerkesztője, Kulinyi Zsigmond — iparkamaraí titkár — vezércikkben jelenti be közönségének, hogy a Napló régi főszerkesztője, Békefi Antal — aki 1881-től, majdnem a lap fennállása óta áll az ujság szolgálatában — veszi át tőle a felelős szerkesztést. Kulinyi mint főszerkesztő jegyezte tovább a lapot. Huszonkét évet töltött már ekkor az ujságírói pályán. Kulinyi Zsigmond 1854 március 28-án született Szentesen és 1905 június 6-án halt meg Szegeden. A magyar vidéki hírlapirodalomnak utolsó nagy értéke volt.

Békefi Antal szintén Szentesen született

1855 szeptember 28-án. Tenoristának indult és verbeli nagyszerű ujságíró lett. „A legjobb és legteljesebb ujságcsinálók egyike volt — írja róla 20 évvel halála után Juhász Gyula —, egész sereg kiváló író és publicistát nevelt fel szerető szigorral, atyai gondnal, baráti jósággal és bájtársi hűséggel. Ajánlotta a lapot és munkatársait: ez a kedves szava életének jellegéje és sumája lett.” (Homok, 1928:5. sz.). 1907 október 1-én halt meg.

Békefi Antalt a szegedi származású Vass Géza követi a felelős szerkesztői székben. Szíves lelélekkel ujságíró volt ő is, mint nagy elődei. Mint az „Aradi Közlöny” felelős szerkesztője került vissza szülővárosába. Vass Géza 1866-ban született Szegeden és 1910 augusztus 8-án hunyt el. Ő volt az első vidéki ujságíró — Móra Ferenc szavaival —: „akinek megadatott a tisztesség és jókai halotti leplelvel takaródnia a koporsóba: többet adott az ujságírásnak az életénél. Talán ez volt az egyetlen dicsősége: ez, ami a halálban érte.”

1910 augusztus 25-én vette át a Napló szerkesztését Sáfár-Seffer László. Ez a nagy kulturájú ujságíró azonban a szegedi ugaron nem tudott igazi fészket verni és 1911 december 31-én Fehér Árpád, fiatal lelkes ujságíró lesz a lap felelős szerkesztője, akinek színes és meleg írásait már régebben ismerte Szeged társadalma.

Mint riporter került aradi és szabadkai lapoktól a Szegedi Naplóhoz 1910 év végén Ortutay István. Őt már teljesen megigézi a szegedi ég, már bevonja sejtelmes szálaival a tiszai levegő és életérzése mélyen belekuszna a szegedi földbe. Rajong a hivatásáért, kitűnő szemű, melegsívű ujságíró, írja a Tiszapart rendőri híreit és közben álmódja az azurvilág költészetét. Három műve jelent meg gyors egymásutánban. „Bűnös emberek” 1912-ben, ebben a szegedi rendőrség érdekes és bonyolultabb eseteit írta meg. Ez a műfaj akkoriban egyébként is nagyon divatos volt Szegeden. 1913-ban egy derűs kis munkát állított össze „Barcsai-adomák” címmel, végül 1915-ben „József főherceg életé”-t rajzolta meg. Ortutay István nagyon korán itthagya a tiszaparti kék világot, amelynek oly hűséges gyermeke lett... 1918 nyarán harminchét éves korában suhant el a Tisza partjáról, de már sokkal előbb messzi, láthatatlan tájak felé révült a szorongó sejtelmű lélekálmai...

Vásárhelyi Julia.

FERENC JÓZSEF KESERŰVÍZ

Szerdától kezdve az alsó- és felsőközponti közigazgatási kirendeltség is állít ki korpautalványokat

(A Délmagyarország munkatársától) A múlt heti törvényhatósági közgyűlésen a polgármesteri jelentés vitájában dr. Balogh István alsóközponti plébános szótvetette, hogy a tanyai gazdák a sertésenyésztés és hizlalás nehézségeiről panaszkodnak. Panaszuk főtárgyát képezi, hogy a korpavásárláshoz szükséges utalványokat csak bent a városban a városkázán lehet beszerezni, ilyen módon a gazdák, akik nem tudnak minden alkalommal bejönni a városba, csak idővesztéssel, hosszas utazással kapják meg a korpautalványt. Dr. Balogh István azt kérte, hogy a jövőben Alsó- és Felsőközponton állítsák ki a gazdák részére az utalványokat.

Tóth Béla helyettes polgármester nyomban intézkedett és elrendelte, hogy a korpavásárlási igazolványokat a tanyai lakosság részére a jövőben az alsó- és felsőközponti közigazgatási kirendeltségen állítsák ki. Szerdán már meg is kezdtek mind a két kirendeltségen az utalványok kiállítását. Az utalványokkal a gazdák a Futura városi telepén kell jelentkezniük, itt váltják be az utalványokat, amelyek a korpalegalkodási rendelet értelmében legfeljebb 5 mázsa korpa kiadásáról szólnak. Gondoskodás történt arról is, hogy ha a jelenlegi készlet elfogy, a Futura újabb korpakészletet kapjon.